

Eestisisene haridusränne üldhariduses

Eestis ei käi kodule lähimas algkoolis 45% ja gümnaasiumis 59% õpilastest. Kodulähedases koolis käiakse kõige rohkem maapiirkondade omavalitsustes ning kõige vähem suuremates linnades, kus koolivalik on märkimisväärselt laiem. Ulatuslik haridusränne mõjutab omavalitsuste haridusteenuse kvaliteeti ja süvendab kihistumist.

Arenaguseire Keskuse uurimissuuna „**Avalike teenuste aeg-ruumilise kättesaadavuse tulevik**“ eesmärgiks on kaardistada, milline on avalike teenuste kättesaadavus praegu ja tulevikus ning millised võiksid olla teenuste osutamise sobivaimad tulevikumudelid.

Uurimissuuna materjalid www.arenguseire.ee

Kodule lähimas algkoolis ei käi 45% ja gümnaasiumis 59% Eesti õpilastest.

Haridusränne on nähtus, kui lapsed ei käi kodule lähimas koolis - see võib olla vabatahtlik (nt eelistatakse parema maine või akadeemiliste tulemustega kooli) või sunnitud (nt lähimas koolis on kohad täis).^{1,2} Linnades on haridusränne peamiselt seotud koolidevahelise konkurentsi, maapiirkondades mõjutavad seda eelkõige kohalike koolide jätkusuutlikkus ja ääremaastumine.

Kooli valikul lähtutakse selle eelistest

Haridusränne üldhariduses toimub peamiselt algkooli (1. klass) ja gümnaasiumi (10. klass) astumisel. Algkooli puhul on kodulähedus olulisem tegur kui gümnaasiumis, kus uuringute kohaselt määravad valiku eelkõige kooli **akadeemilised tulemused**.¹ Samuti peavad Eesti lapsevanemad tähtsaks kooli **mainet** ning isiklikku või tuttavate perede **varasemat seotust kooliga**.²

Maapiirkondades on kodulähedus sageli esmatähtis, et vältida liigpikki kooliteid. Samuti eelistatakse koole, mis pakuvad **kogupäevakooli** võimalusi, näiteks mitmekesiseid huviringe kooli juures.²

Värskeimad Eesti uuringud toovad esile, et lapsevanemad eelistavad üha enam koole, mis tagavad turvalise, **lapsesõbraliku** ja **kiusamisvaba õpikeskkonna**.³ Näiteks ligikaudu pooled Tallinna lapsevanemad peavad lapse koolimineku suurimateks murekohtadeks kiusamise ohtu ja kooli turvalisust.³

Millised on ulatusliku haridusrände tagajärjed?

Koolide ebavõrdne koormus. Populaarsemad koolid võivad olla ülerahvastatud, samas teised jäävad alakoormatuks. Omavalitsusel on kohustus tagada üldharidusteenus, ent kui suur osa lapsi ei vali elukohajärgset kooli, muudab see teenuste planeerimise ja kvaliteedi tagamise keeruliseks. Näiteks võib kodulähedane kool lastest tühjaks joosta, olgugi, et piirkonnas on lapsi piisavalt.

Tallinna kõigis linnaosades (vt jooniseid 1 ja 2) on Eesti keskmisest kõrgem haridusränne. Algkoolide puhul torkab silma, et Nõmmel valitakse sagedamini kodulähedane kool (ränne 53%) kui Tallinnas keskmiselt (63%) ning gümnaasiumide puhul on Tallinna keskmisest (78%) madalam haridusränne Lasnamäel (70%) ja Haaberstis (74%).

Pikemad kooliteed. Lapsed (ja nende vanemad) võivad igapäevaselt rohkem aega kulutada kooli, huviringidesse ja koju jõudmiseks. See omakorda võib sundida vanemaid osakoormusega tööle ja eeskätt emadel on oht tööturul välja langeda.⁴

Süvenev sotsiaalmajanduslik kihistumine. Madalama sotsiaalmajandusliku staatusega pered eelistavad kooli lähedust piiratud ressursside tõttu.⁵ Ka näiteks Tallinnas võib haridusränne süvendada hariduslikku ebavõrdsust linnaosade vahel, sest koolide efektiivsusuuringu järgi koonduvad jõukamate perede lapsed Tallinnas samadesse koolidesse.⁶

Andmed ja metoodika. Algkool: 73 709 õpilast, 348 kooli; gümnaasium: 21 333 õpilast, 124 kooli. Ei sisalda erakoole. Elukoht on määratud paiknemisindeksiga. Andmete allikas: teekonna arvutus mööda Eesti tänavaid ja teid (Maa-amet); koolide andmed (EHIS); rahvastiku andmed ja andmete ühendamine (Statistikaamet). Andmete tellija: Arenaguseire Keskus.

Viidatud allikad:

¹ Burgess, S jt. 2019. *School choice in England: evidence from national administrative data*. *Oxford Review of Education*, 45(5), 690–710.

² Salundi, M., & Tikko, A. 2008. Koolivalikut mõjutavad tegurid. Tallinn: Eesti Koostöö Kogu.

³ Eesti Uuringukeskus 2024. Tallinna lapsevanemate lasteaia ja kooli valiku uuring 2023.

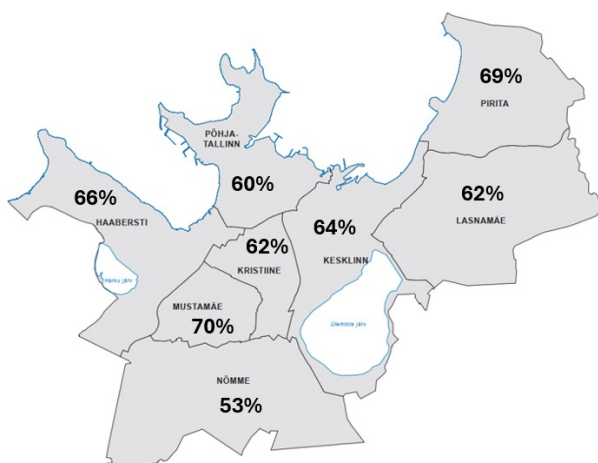
⁴ Hämmal, J. jt. 2022. Soolise võrdsuslikkuse monitooring 2021. Tallinn: Kantar Emor.

⁵ Andersson, E. jt. 2012. *Travel-to-school distances in Sweden 2000–2006: Changing school geography with equality implications*. *Journal of Transport Geography*, 23, 35–43.

⁶ Pöder, K. jt. 2023. Koolide ja koolivõrgu efektiivsus. Tallinn: Arenaguseire Keskus.

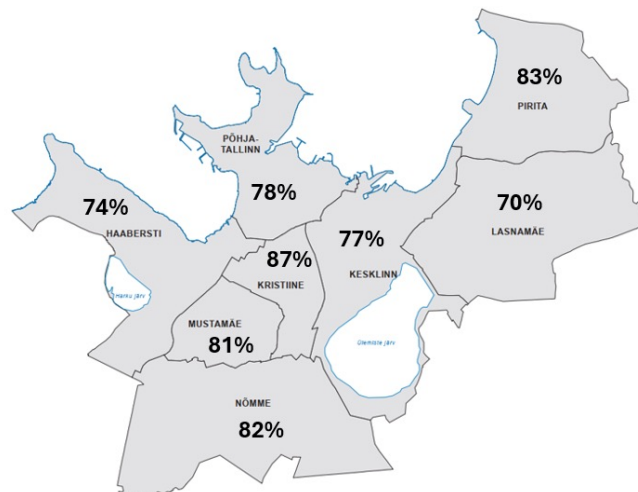
Tabel 1. Kui paljud õpilased ei käi lähimas algkoolis, %

KOV	Ei käi, %	KOV	Ei käi, %
Tallinn	63	Kose vald	28
Narva-Jõesuu linn	58	Kanepi vald	28
Võru linn	57	Viljandi linn	28
Kohtla-Järve linn	55	Häädemeeste vald	28
Kambja vald	55	Rõuge vald	27
Tartu linn	54	Põhja-Pärnumaa vald	26
Jõhvi vald	53	Mulgi vald	26
Sillamäe linn	52	Kiili vald	26
Luunja vald	51	Antsla vald	25
Maardu linn	50	Saue vald	25
Narva linn	49	Kohila vald	25
Rakvere linn	47	Märjamaa vald	25
Haapsalu linn	45	Elva vald	25
Tori vald	45	Kuusalu vald	25
Rae vald	43	Hiumaa vald	24
Viljandi vald	43	Põhja-Sakala vald	23
Pärnu linn	42	Vormsi vald	22
Viimsi vald	41	Tõrva vald	22
Toila vald	41	Saku vald	21
Rapla vald	40	Lääne-Nigula vald	21
Harku vald	40	Nõo vald	20
Kastre vald	39	Kadrina vald	19
Paide linn	39	Anija vald	19
Lääne-Harju vald	39	Haljala vald	19
Vinni vald	37	Raasiku vald	19
Kehtna vald	37	Järva vald	18
Alutaguse vald	37	Räpina vald	18
Mustvee vald	36	Väike-Maarja vald	16
Saaremaa vald	36	Lääneranna vald	16
Tartu vald	35	Saarde vald	15
Tapa vald	35	Loksa linn	13
Peipsiääre vald	35	Lüganuse vald	13
Setomaa vald	34	Põlva vald	12
Rakvere vald	33	Põltsamaa vald	12
Jõelähtme vald	31	Viru-Nigula vald	12
Jõgeva vald	30	Valga vald	12
Võru vald	29	Muhu vald	11
Türi vald	29	Kihnu vald	7
Otepää vald	29	Keila linn	6
EESTI KOKKU			45

Joonis 1. Kui paljud õpilased ei käi lähimas algkoolis, Tallinn

Tabel 2. Kui paljud õpilased ei käi lähimas gümnaasiumis, %

KOV	Ei käi, %	KOV	Ei käi, %
Rae vald	96	Vinni vald	46
Raasiku vald	91	Kohila vald	46
Tallinn	78	Mulgi vald	44
Jõelähtme vald	73	Võru linn	44
Muhu vald	72	Räpina vald	41
Alutaguse vald	72	Märjamaa vald	41
Peipsiääre vald	72	Häädemeeste vald	40
Saue vald	72	Saarde vald	40
Tartu vald	70	Väike-Maarja vald	39
Tartu linn	69	Lääneranna vald	38
Maardu linn	68	Kehtna vald	38
Kambja vald	68	Narva linn	38
Kastre vald	66	Põhja-Pärnumaa vald	38
Rõuge vald	66	Jõhvi vald	38
Lääne-Harju vald	66	Loksa linn	38
Otepää vald	62	Setomaa vald	37
Elva vald	61	Sillamäe linn	37
Mustvee vald	60	Antsla vald	37
Harku vald	59	Narva-Jõesuu linn	37
Haljala vald	59	Kose vald	36
Kiili vald	59	Paide linn	35
Põhja-Sakala vald	59	Saku vald	34
Tapa vald	58	Rakvere vald	32
Tori vald	57	Valga vald	30
Luunja vald	57	Viljandi vald	30
Pärnu linn	57	Toila vald	29
Nõo vald	56	Põlva vald	26
Keila linn	55	Jõgeva vald	26
Järva vald	54	Rapla vald	25
Kohtla-Järve linn	52	Hiumaa vald	23
Kuusalu vald	52	Viljandi linn	21
Viru-Nigula vald	52	Tõrva vald	20
Lääne-Nigula vald	52	Rakvere linn	18
Võru vald	50	Haapsalu linn	18
Türi vald	50	Kadrina vald	18
Kanepi vald	49	Saaremaa vald	17
Anija vald	48	Põltsamaa vald	16
Viimsi vald	47	EESTI KOKKU	59

Joonis 2. Kui paljud õpilased ei käi lähimas gümnaasiumis, Tallinn